

BESLUT

Diarienummer
V 2024/155*Datum* 2024-03-14*Adressat*
Utbildningsdepartementet

Rektor

Yttrande över promemorian Ökad kompetens i säkerhetsfrågor vid universitet och högskolor del II

Bakgrund

Lunds universitet har av Utbildningsdepartementet (U2024/00153) anmodats att inkomma med yttrande gällande promemorian Ökad kompetens i säkerhetsfrågor vid universitet och högskolor. Universitetet har tidigare avgett ett remissvar avseende förslag i avsnitten 7.1 och 7.2. I det följande ger Lunds universitet sitt yttrande på övriga förslag i promemorian.

Övergripande synpunkter

Utvecklingen i världen går mot ökad konfliktnivå, fler hot, hybridattacker och öppna väpnade konfrontationer. Ett förändrat säkerhetsläge gör det oundvikligt och självklart att lärosätena i ökad utsträckning behöver fokusera på säkerhet. Lärosätena har en betydande och växande uppgift att se till att det finns en tillräckligt hög nivå av skydd och säkerhet samt ansvarfulla internationella relationer.

Universitet och högskolor är internationella aktörer och delar av ett globalt nät av organisationer. Lärosätenas enskilt största styrka ligger just i att de ingår i ett globalt samfund. Tillsammans flyttar lärosäten fram kunskapsfronten, utbildar befolkningen och stärker utvecklingen i sina respektive länder. Ett utbyggt och ansvarsfullt säkerhetstänkande får inte leda till att lärosätena blir mer slutna. Frihet, samarbete och öppenhet är viktigare än någonsin.

Lunds universitet angav i remissvaret för förslagen i avsnitten 7.1 och 7.2 att både styrelserna och lärosätenas verksamheter behöver öka sin kompetens i säkerhetsfrågor. Samtidigt vill universitetet understryka vikten av att styrelserna inte blir ansvariga för operativa och detaljerade frågor som lärosätets ledning har att fatta beslut om. Införandet av nya modeller och system behöver präglas av respekt för lärosätenas självbestämmande, proportionalitet och balans samt inte leda till en ökad byråkratisering.

Utredaren menar att det finns betydande brister vad gäller kompetensen i säkerhetsfrågor såväl när det gäller säkerhetskänslig verksamhet som annan skyddsvärd verksamhet vid samtliga lärosäten. Denna beskrivning är förenklad och onyanserad. Det finns en betydande och växande medvetenhet och kompetens gällande säkerhet kopplad till lärosätets verksamheter. Samtidigt har det snabbt försämrade säkerhetsläget varit svårt att förutse vilket i praktiken inneburit en viss eftersläpning i det faktiska arbetet kopplat till säkerhet.

Universitetet bedriver redan ett säkerhetsarbete

Lunds universitet bedriver ett omfattande och strukturerat arbete i säkerhetsfrågor. Universitetet hade under många år ett särskilt riskutskott kopplat till styrelsen. Denna riskkompetens ska framöver bäras av hela styrelsen gemensamt. I det årliga riskarbetet identifieras övergripande risker som styrelsen och verksamheterna särskilt ska uppmärksamma. Säkerhet, med fokus på informationssäkerhet, har varit en särskilt identifierad risk under flera år. En regelbundet återkommande omvärldsbevakning har därutöver presenterats och diskuterats av styrelsen och som innefattat externa säkerhetsrisker och hot.

Universitetet gör en säkerhetskvalitetsanalys med två års mellanrum för att utröna om säkerhetskvalitetsklassificerade uppgifter eller säkerhetskvalitetskyddad verksamhet bedrivs. Säkerhetskvalitetsanalysen visar att universitetet hanterar känslig information inom ramen för olika

samarbeten och forskningsprojekt, men dessa utgör inte uppgifter med säkerhetsskyddsklassificering. Det finns heller ingen känslig aktivitet i verksamheten som sker i en sådan omfattning att ett röjande av den kan hota Sveriges säkerhet ur ett nationellt perspektiv. Den samlade bedömningen är därmed att Lunds universitet i nuläget inte omfattas av krav på säkerhetsskyddsklassificering.

Vid Lunds universitet pågår ett arbete för att höja kompetensen relaterad till informationssäkerhet. Sedan 2022 finns ett ledningssystem för informationssäkerhet upprättat. Frågan är prioriterad och implementeringen följs av universitetsstyrelsen. Samtidigt ser universitetet att det finns mycket mer att göra inom säkerhetsområdet och avser att fortsätta höja både sin ambitions- och kompetensnivå.

Lunds universitet medverkar i utbildnings- och forskningssamarbeten med partner från hela världen. Geopolitiska förändringar och ett försämrat säkerhetspolitiskt läge i Europa påverkar verksamheten. I universitetets omfattande strategiarbete för globalt dynamiskt engagemang, GDE, ingår säkerhetsaspekter. Som ett led i att öka individers, grupper och institutioners medvetenhet och vaksamhet i samarbetsfrågor lanserades under 2023 ett betydande webbaserat stödmaterial till medarbetare med internationella samarbeten. Detta arbete syftar också till att samarbetena ska vara förankrade i universitetets värdegrund.

Synpunkter gällande avsnitt 7.3

Lunds universitet instämmer i utredningens förslag att regeringen bör ge Försvvarshögskolan i uppdrag att, i samarbete med relevanta myndigheter, utveckla och genomföra kompetenshöjande insatser för i första hand styrelsernas ledamöter och lärosätenas ledningar. Universitetet instämmer även i att Utbildningsdepartementet bör erbjuda en introduktion till säkerhetsfrågor och regeringens förväntningar avseende säkerhetsfrågor till nya styrelseledamöter.

Vår värld och lärosätenas förutsättningar förändras ständigt och i allt snabbare takt. Dessa utbildningar behöver därav ges med återkommande regelbundenhet och inte endast en gång i början av mandatperioden för ledamöter. Studenterna inom lärosätenas styrelser kan bytas ut årligen. Därutöver förekommer det att ledamöter slutar sina uppdrag i förtid och ersätts med nya. Lunds universitet menar att Försvärshögskolan även bör bygga upp moduler av webbaserade utbildningar som går att ta del av när det så passar.

Utredningen föreslår att dessa utbildningar i första hand bör ta sikte på de styrelseledamöter som utses av regeringen och lärosätenas rektorer. Utifrån förslag i propositionen *Styrelser för universitet och högskolor – ledamöternas tillsättning och ansvar* (prop. 2015/16:131) genomfördes förändringar i högskolelagen som innebär att lärare och studenter i stället för att vara representerade i styrelsen fick rätt att utse ledamöter i styrelsen. Denna förändring syftade framför allt till att tydliggöra styrelsens helhetsansvar. Lunds universitet menar därmed att denna utbildning bör omfatta samtliga ledamöter i styrelserna.

Lunds universitet menar att det inte är rimligt att ha ambitionen att dessa utbildningar ska leda till att styrelserna ska få ”kompetens att bedöma vad som är säkerhetskänslig verksamhet eller annan skyddsvärd verksamhet”. Universitetet menar att denna kompetens och detta uppdrag framför allt bör åvila lärosätenas ledningar och de funktioner som har i uppgift att inom lärosätet arbeta med säkerhetsbedömning och säkerhetsfrågor. Styrelsens uppdrag bör primärt vara att tillförsäkra att dessa processer fungerar vid lärosätet.

Synpunkter gällande avsnitt 7.4

Lunds universitet stödjer utredningens förslag att regeringen bör utreda hur en stödfunktion i säkerhetsfrågor kan inrättas för universitet och högskolor. Universitetet menar att stödfunktionen i första hand bör bistå lärosätena med stöd i frågor som rör säkerhetsaspekter på internationella samarbeten. Utredaren föreslår även att enskilda forskare ska kunna vända sig till den nationella stödfunktionen. Lunds

universitet ser vissa utmaningar med en sådan modell och menar att frågeställningarna då även bör gå genom de organisationer vid lärosätena som ansvarar för säkerhetsfrågor och internationella samarbeten. Det behöver finnas en tydliggjord koppling mellan en nationell stödfunktion och lärosätenas olika organisationer för säkerhetsfrågor för ömsesidig kompetensutveckling.

Lunds universitet stödjer utredningens förslag att ge ett utökat uppdrag till det befintliga uppdrag som Universitets- och högskolerådet, Vetenskapsrådet och Vinnova sedan tidigare redan fått om ansvarsfull internationalisering. Det finns stor kompetens kopplad till samarbeten med andra länder och vidhängande säkerhetsutmaningar vid lärosätena själva. Det är viktigt att den kompetensen tillvaratas i det fortsatta utredningsarbetet.

Ska en stödfunktion få ett uppdrag som går utöver frågor som är kopplade till internationella samarbeten behöver, menar Lunds universitet, kompetensen i den grupp av myndigheter som fått uppdraget utvidgas till att även inkludera myndigheter med särskild kompetens inom säkerhetsfrågor. Lunds universitet vill understryka vikten av att det tydliggörs vilken typ av frågor en stödfunktion ska hantera.

Synpunkter gällande avsnitt 8.3

Lunds universitet instämmer i utredningens förslag att regeringen bör säkerhetspröva rektorer vid lärosäten som bedriver säkerhetskänslig verksamhet. Om det finns personal vid lärosätet som är placerade i säkerhetsklass bör rektor och styrelseordförande normalt vara placerade i säkerhetsklass 3. Lunds universitet ser det som lämpligt att rektorn har tillgång till all information för att kunna ansvara för lärosätets operativa arbete. Universitetet bedömer utredningens förslag som väl avvägt och i linje med hur till exempel säkerhetsprövning sker inom ramen för säkerhetsskyddsavtal vid upphandling. Säkerhetsklassning bör gälla både om det är lärosätet självt som bedriver verksamhet eller om det är påfört skyddsåtagande via ett säkerhetsskyddsavtal.

Regeringen bör närmare granska hur säkerhetsklassning bör gå till i praktiken vid lärosätena. Att säkerhetspröva en rektor efter att denna utsetts av regeringen kan innebära möjliga problem.

Beslut

Beslut att avge detta yttrande har fattats av undertecknad rektor i närvaro av stf förvaltningschef Torun Forslid efter hörande av representant för Lunds universitets studentkårer och efter föredragning av planeringschef Elisabeth Pupp, Universitetsledningens stab. I beredningen har stabsråd Tim Ekberg deltagit.

Erik Renström

Dokumentet är signerat digitalt, se slutet av dokumentet.

Signature page

This document has been electronically signed
using eduSign.

eduSign